

LA PETITA CAMPANA UNIVERSITÀRIA, UNA CONEGUDA DESCONEGUDA

Anton Pedrós Puig,

del Grup de Campaners de Cervera

Porta escrita la data de naixement, fet que als historiadors els agrada perquè estalvia moltes suposicions i facilita lligar situacions a vegades poc concretes.

Ens remuntem a l'any 1986 dins l'ambient del campanar i dels campaners de la torre de Santa Maria on un grup de persones amb inquietuds temàtiques es proposen identificar totes les campanes de la Ciutat per fer-ne un catàleg de referència i glosar la torre com al seu temps varen fer il·lustres cerverins com Agustí Duran, Ferran Razquin, Ramon Turull, Emili Rabell, Josep Mestres, Josep Maria Razquin, Josep Pedrós, Joan Salat, Mateu Carbonell i segurament altres.

Josep Maria Boldú, Ramon Subías, Antoni Xuclà, Jordi Pedrós i Jordi Balcells demanen la col·laboració de l'aleshores rector de Cervera Mn. Lluís Solsona, del músic Ramon Bernaus i de la bondat de Miquel Puig, i la tasca deixa de ser un projecte, passa a la realitat i es transforma en un document important.

És evident que aquell acurat recull

de dades amb el temps ha anat resultant incomplet. Els temps hi aporten noves dades, se'n confirmen d'altres i les recents restauracions de quatre de les campanes de Santa Maria ens permeten concretar i afinar-ho més vers algunes dades desconegudes o suposades, dubtoses o poc exactes. Jordi Prat, Xavier Juan, Anton Pedrós i el valuós consell de Josep Pulido i el suport documental de Josep Maria Llobet, han tingut cura de deixar constància amb imatges i certificacions de les variants al respecte d'aquell primer inventari, nascut com hem dit a la tardor del 1986.

El mèrit se l'enduu la proposta i edició inicial impresa i ara estaria bé poder editar la recent, oportunament actualitzada i que passés a ser el referent a Cervera en aquest començament del segle XXI de cara al futur com ho va ser en aquell 1986, ara fa 30 anys.

Al seu dia hi figuraven a l'esmentada publicació dos campanes que darrerament han estat motiu de il·lusionant recerca, per saber quelcom més del que l'aparença

Fotografia de Jordi Prat.

Fotografia de Jordi Prat.

ens deia. Tot el que és vell i a més està ben fet, ens cal pensar que no és fruit de l'atzar i que gairebé tot té un motiu per naixer, viure... i més.

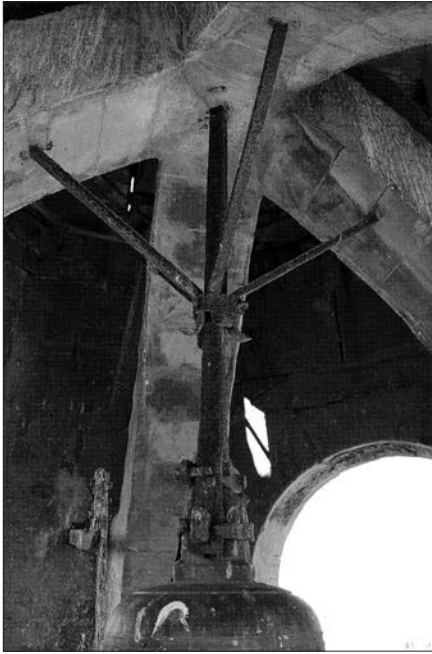
Aquestes dos campanes que ens han ocupat i preocupat són la campana Clara, la que sona els quarts d'hora al campanar de Santa Maria i la més petita de les dos que roman a la part alta del campanar de l'edifici de la Universitat. Ens referirem aquí a aquesta darrera, segurament indocumentada en part per la dificultat de poder-la veure de prop si no és que disposes de l'ajuda de bons amics que et faciliten els mitjans necessaris per accedir-hi amb seguretat. Nosaltres els vàrem tenir.

Aquesta, la nostra campana d'avui, arriba a l'edifici universitari per fer-se sentir als claustres i veïnat en el moment que hi arriba el primer rellotge, no sense polèmiques i enfrontaments

entre la direcció del centre, claustre de professors, catedràtics i alumnat i també de l'Ajuntament de la Ciutat.

Llegim que el dia 8 de maig de 1723 a la torre no hi havia encara cap rellotge perquè el comanador de l'Hospital de Sant Antoni Abad demana una pensió al Claustre Universitari a canvi de la qual posaria un rellotge a la torre d'aquell hospital perquè, sonant a la proximitat del seu edifici, pogués servir al mateix temps per als seus menesters. La pretensió fou denegada, responent que tenien intenció de posar un rellotge a l'edifici universitari un cop fossin enllestides les obres.

L'any 1726 el Claustre Universitari s'adona de la necessitat d'instal·lar-hi un rellotge per la puntual assistència de Catedràtics i Estudiants, aprofitant l'oferiment de dos campanes, una per assenyalar les hores i l'altra per assenyalar els quarts, que fa el comanador de Sant

Fotografia de Jordi Prat.

Antoni Abad (Llibre de Claustres 1726-1731).

La instal·lació no es deuria porta a terme, ja que un expedient del 1730 contra varis Catedràtics indica alguns incompliments en els seus deures i el 30 de juny del mateix any al·leguen com a disculpa, el retard amb que marca les hores el rellotge de l'Església Parroquial (A. U. de B – Cervera, Cancel·laria – Cap. 18 caps 1).

Aquestes queixes oficials dels retards del rellotge de Santa Maria segueixen i el 1736 l'Ajuntament va encarregar a Emmanuel Bofill de Barcelona el disseny i construcció d'un nou rellotge. Els escrits diuen que la mandra del barceloní va fer que el projecte no prosperés. El rellotge anterior, segurament el primer que tingué la Ciutat, consta que fou

construït per Jaume Ferrer entre els anys 1487 i 1489.

Però el mateix 1736 i aprofitant la presència a la ciutat d'un rellotger de Lleida anomenat Pere Lleopart, se li va encarregar la construcció del nou rellotge, ja que el que hi havia al campanar era molt vell i tenia les rodes tant desgastades que les reparacions duraven molt poc temps, cosa que impossibilitava que la ciutat anés ben regida, atès que els tocs del rellotge servien per organitzar bona part de les activitats religioses, docents i laborals de la població.

Per això es decidí demanar tant a la comunitat de preveres com al claustre universitari que participessin en el pagament del rellotge. Tampoc, doncs, aquell 1736 no hi havia rellotge a la Universitat.

A finals del mes de gener de 1738 el rellotge de Santa Maria ja es trobava enllestit. Calia, però, fer l'esfera a la paret del campanar cosa que plantejava un problema: si aquesta esfera es feia de guix, o de morter, els signes s'esborrarien amb facilitat a causa de les pluges; en canvi, si fos feta amb planxes metàl·liques, la durada seria molt més llarga. Es va decidir acceptar la segona opció, tot i que l'import de l'esfera seria molt més elevat.

Cervera ja tenia, doncs, un rellotge públic visible, però és a Santa Maria i qui sap si aquest ja complauria als universitaris. Hem de suposar que sí, doncs durant una bona colla d'anys el dilema horari deixa de ser un problema local.

Però arribem al 1781, any en què la Universitat de Cervera gaudia de la seva

Fotografies de Jordi Prat.

època més brillant i el dia 5 d'octubre es signa amb Francisco Encuentra, de Peralta de Alcofea, un contracte per construir un rellotge de campanar i màquina d'estrelles per una de les seves torres, rellotge que fou col·locat el mes de març de 1782. Costà 725 lliures, les quals foren satisfetes en quatre pagues. El ceriverí Antoni Torner va ser l'encarregat de tenir cura del rellotge.

Aquí seria quan naix la campana petita actual (1782), complement d'aquest rellotge, per marcar els horaris docents, de culte i pel veïnat. La campana, que fou col·locada al campanar sud, ens confirma de fosa les seves dades. De la seva situació actual i del seu testimoni en fem un petit resum:

Està sota el penell, és fixa i gairebé

inaccessible perquè està penjada a gran alçada. Sembla evident haver-se utilitzat com a campana horària (per sonar a les hores o pels quarts o per ambdós motius), a deduir pel martell exterior que encara hi és instal·lat. S'hi observen marques en el punt de colpeix.

Hem de creure que ja d'entrada aquesta campana es situaria a la part alta de la que seria la seva torre, ja que al primer pis del campanar (també dels dos campanars) estaria reservat el lloc per a una o dos campanes de mides superiors de les que es tenen notícies, que també algun dia publicarem.

Aquesta petita campana està suspesa al centre de quatre arcs de totxanes aixecats segurament per a aquest fi ja que es veuen independents a la construcció

Fotografia de Jordi Prat.

de la torre i sobreposats a la seva obra de pedra. Un tirant central suspèn la nansa de la campana que deriva amb quatre tirants més i cada un, travessant aquestes arcades, es fa fort sota l'estructura que aguanta la cúpula.

La campana està concebuda com a horària, doncs la seva nansa disposa d'un sol arc per fixar-la de forma estàtica i no apropiada per disposar d'un capçal i voltar. Encara hi és posat com s'ha dit, el martell que la colpejaria obeint les senyals del rellotge. No disposa de batall i actualment no s'utilitza. Tampoc s'observen marques al seu interior produïdes per l'ús d'algun batall convencional.

A la part de la corona hi ha escrit de fosa: *Feta en Calaf Ave Maria Puríssima* i al peu *Any 1782*.

Als dos laterals contraposats hi ha

un medalló amb un sant al seu interior que és difícil identificar, tot i que hem de suposar podria ser Sant Tomàs d'Aquino, el patró dels estudiants.

A l'altre costat hi ha una creu molt treballada sobre un pedestal amb visibles ramificacions al seu tronc i braços. No significa molt més que la simple creu amb peu, posada des de finals del XVI com a mitjà de protecció de la campana, del campanar i de la població, fins i tot en campanes de rellotge com aquesta. La major o menor decoració va relacionada amb el major o menor pressupost: a més alt, més decoracions.

La seva fitxa tècnica seria:

Alçada (sense la nansa)	50 cm.
Alt de la nansa	13/15 cm.
Nota musical	sol
Diàmetre de la boca	60 cm.
Pes (estimat)	125 kg.